

135 години от Съединението на Княжество България с Източна Румелия

Габровската гимназия първа се отзовава на призива на Батенберг и образува Ученически легион през 1885 година

ДАНИЕЛА ЦОНЕВА

Съединението и последвалата го Сръбско-българска война предизвикват масово доброволческо движение за защита на постигнатото единство и национална независимост на България. Сред изявилите готовността си да се запишат доброволци са учениците от горните класове на Габровската държавна мъжка гимназия. Убедени, че „могат да понесат тежестите на бойната военна служба“, те се включват в събитията от есента на 1885 година. Проява със значимо обществено въздействие, тяхната доброволческа инициатива е част от националните характеристики в историческото развитие на училището през 80-те години на XIX век.

Конкретните факти, психологическата нагласа, изживените емоции на младите габровски доброволци са съхранени в спомените на учителя Стефан Ватев (1925 г.), на Александър п. Симеонов (1925 г.), Иван Хр. Найденов (1930 г.), Серяков (1936 г.) и Йеротей Ил. Сирманов

полза на делото на Съединението.

Учители, ученици и училищни настоятели са сред инициаторите и участниците в събитията по подготовката на въстанията от 1875 година (Старозагорското) и 1876 година (Априлското), по време на Освободителната руско-турска война (1877-1878 г.). „Много от легионистите бяха преживели, макар и като деца помнеха още неотдавнашното тежко иго на турското владичество и затуй с жар отидоха да се жервуват за свободата на своето отечество“ – бележи в спомените си Стефан Ватев от Ловеч, който в продължение на три учебни години (от 1882-1886 г.) учителства в Габровската мъжка гимназия.

Като водещо просветно средище за българския народ и след Освобождението Габровската гимназия привлича ученици от различни краища на балканските земи, а за учителството тя е възможност да утвърждава и разширява педагогическия си опит, да реализира интелектуалните си способности и образователни идеи.

и Сръбско-българската война, на последвалите го остра вътрешнополитическа криза и стопанска нестабилност се отразява не само върху общото състояние на обществения живот в България, но и върху развитието на българското училище. През есента на 1885 година Габровската гимназия напускат 235 ученика. Поради военните обстоятелства в последните месеци на 1885 година са преустановени учебните занятия от 7 ноември до 16 декември и училището работи с намален учителски и ученически състав.

На път от Търново за Пловдив на 8 септември 1885 г.

КНЯЗ АЛЕКСАНДЪР БАТЕНБЕРГ ПРЕМИНАВА ПРЕЗ ГАБРОВО, КАТО ПРИЗОВАВА ГАБРОВЦИ ДА СЪДЕЙСТВАТ

за успешното завършване на обединителното дело. Още на следващия ден настоятелството на ученическото дружество опит, да реализира интелектуалните си способности и образователни идеи.

то. „Тържествени речи, благопожелания, благоговейни, насърждения, гощавки...

На площада при градския часовник се събраха доброволците, заобиколени от цялото градско население. След мила и трогателна прощавка и възторжени патриотични напътствени речи, младите доброволци отпътуваха...“ – записва в спомените си Никола Станев, тогава част от състава на търновските доброволци, а години по-късно (в 1889 г.) назначен за учител в Габровската мъжка гимназия.

След сърдечно посрещане и преспиване в Соколски манастир, на 11 септември доброволците продължават към село Шипка и Калофер. По пътя към четата се присъединяват още много ученици.

„От Шипка, Казанлък, Калофер и Карлово се записаха доста ученици, така че четата ни, която тръгна от Габрово с 47 души, докато пристигнахме в Пловдив, почти се удвои“ – отбелязва Серяков в спомените за

ученически легион...“ – не пропуска да хроникера водачът Стефан Ватев.

Заедно с ученици от Лясковец (Петропавловската семинария) и от Търново габровската чета създава ядрото на самостоятелен батальон, към който са включени още ученици от Казанлък, Сливен, Садово - Пловдивско (от земеделската гимназия), Образцов чифлик - Русенско (от земеделското училище), Ямбол, Видин.

Преди влизането на габровската чета на 14 септември в столицата на Съединението е изпратена делегация, която да уведоми за пристигането ѝ.

„Бяхме доволно изморени, а в града Пловдив искахме да влезем не само бодри и весели, но и да привлечем вниманието на гражданите с нашето пристигане, те трябваше да почувстват и патриотизма, който ни вълнуваше“ – пише Йеротей Сирманов.

Появата на младежите доброволци в Пловдив е пресъздадена и от Ив. Найденов: „Дюгенджиите и любопитните жители, поради пееението, излизаша на тротоарите да видят четата, хората на която, освен опълченците, бяха в гражданско облекло, за което не правеха особено впечатление“.

При срещата им с командира на Източния корпус подполковник Данаил Николаев той изразява високата похвала от „Върховното правителство“ за „доброволно патриотическата постъпка и готовността“ на габровските ученици „да му се отдадат в негово пълно разположение в делото му за осъществяването на Съединението“. Той им обявява, че четата е преименувана Доброволчески ученически легион, който ще съставява 9-а дружина от I-ви пехотен полк на княз Александър Батенберг.

За тези събития Стефан Ватев отбелязва в спомените си: „В Пловдив образувахме първата рота на ученическия легион, дадоха ни офицер и инструктори, облякоха ни в униформа и ни учеха на военното изкуство“. Според него легионистите се различават „кой от коя школа е... Габровската школа беше дала на своите питомци особен характер – учениците бяха трезви, послушни и изпълнители на дълга, без претенции и без роптание понасяха несгодите“.

Съставът на Легиона е настанен по квартири, а за храна е зачислен към I-ви пехотен Софийски полк. Първите дни преминават под командата на подпоручик Юрдан Илиев. Като негови помощници ученици-доброволци, разпределени в различни бойни части, полкове и дружини, но най-голям е броят им от Ученически легион, окончателно сформирани в Пловдив със състав от 1 086 души.

„Несгодите по пътуването се надделяваха с ентузиазма на идеята да се запази отечеството от нападението на нашите вековни угнетители. Учениците от габровската гимназия първи се отзоваха... и първи образуваха

Най-младият учител в Габровската гимназия - 19-годишният Стефан Ватев, пише в спомените си:

„...Стана голямо възбуждение и желание да отидем и пазим съединението от нападението на турците. Записаха се за доброволци много ученици и понеже се явиха и много млади, то учителите решиха да допуснат само по-възрастните. Аз бях определен за техен водител и началник, като ни се дадоха пари за път, събрани от гражданите.“

Още на 15 септември отпътувахме през Стара планина, Шипка за Пловдив. Несгодите по пътуването се надделяваха с ентузиазма на идеята да се запази отечеството от нападението на нашите вековни угнетители“.

да разгласяват, чистят, намазват, сглобяват и да се пазят при боравенето с пушките „Кринка“. В свободното си време следят за „вървежа на делото за осъществяване на Съединението. Те можеха не само да четат вестниците и списанията, а също да се срещат с ония граждани, от които биха се оскуветили най-добре върху нашето политическо положение“ – пише Ив. Найденов за впечатленията си при занятията по боевата подготовка.

С обявяването на войната и започването на военните действия командването е поето от капитан Михаил Тепавски, който заявява на доброволците: „желая по-скоро да ви видя в полето на честта, а сега ви поздравявам с похода към фронта“. На 4 ноември Легионът потегля пеш за София, но с пристигането си е зачислен в резерва на Западния корпус, което създава недоволство между доброволците. „Дошли сме от Габрово до тук не да стоим в София – заявяват те, - а да отидем на фронта, иначе е безцелно нашето стоене тук.“ След упоритото им настояване и голямо желание да тръгнат за фронта, на 14 ноември те са вече в Пирот, където получават и първата си бойна задача – да завземат „сръбската махала на града“ и в нея да пренощуват на „квартири при всички мерки на охранение откъм не-

приятели“. От битката за овладяване на града до 24 ноември ученическият легион заема позиция на височината Келташ, южно от Пирот, където изпълнява стражева охрана. „Тук, разположени в землянки, срещу сръбската бойна линия, която отстоеше на около 4-500 метра от нашата, прекарахме най-тежко, защото времето беше много студено и храна не можехме да получим по 3-4 дена.“

След завършване на войната всички ученици – доброволци, са наградени със сребърен, а на тези, които не вземат участие в боевете, но са в поход или в тила – с бронзов медал.

Завърналите се в началото на януари 1886 година в Габрово доброволци изявяват желание „пак да постъпят в гимназията и да се приемат за редовни ученици“. В заседание от 7 януари е решено тези от тях, които до края на месеца подадат молби, да бъдат отново „зачислени за ученици“. Учителският съвет се ангажира „да ходатайства“ пред Министерството на просвещението за възстановяване отнетите стипендии на доброволците.

Стоте дни, изпълнени с „патриотически идеализъм от първия до последния ден“, се определят от доброволците като „славна епопея, свойствена на всяка интелигентна родолюбива младеж“.

Съединение на Северна и Южна България. 6-и септември 1885 год.

Съединението се проследява в спомените, българските ученици отидоха да се жервуват за свободата на своето отечество. В Пловдив, почти се удвои... и първи образуваха

– ученици по това време в училището. Те носят бележите на несвършенството, незрелостта, несигурността на съхранената от авторите им фактология, въпреки че са възпроизведени във време, когато са вече оформени зрели дейци в своите професионални области. Спомените илюстрират своеобразието в гледните точки, специфичните посоки при възстановяване на събитията и личностите.

Изявие от обществено-политическия и културен живот на гимназията се вписват успоредно с усилията за формиране на правилна образователна политика. Сред палитрата от публични дейности, които илюстрират своеобразието в летописа на първата светска гимназия в българските земи в последните десетилетия на XIX век, е и участието на ученици и учители в доброволческото движение през 1885 година.

Натрупаният опит през годините на организираното националноосвободително движение подпомага вземането на решения и тяхното реализиране в

Габрово е предпочитано заради наследените от Възраждането добро име и традиции на „габровската школа“.

„Ученици имаше много от Габрово и околността му, а след това от Търново, Севлиево, Дряново, Трявна, Елена, Горна Оряховица, Лясковец, Ловеч, Троян, Свищов, Русе и пр. Имаше много ученици селенчета от Търновския и тогавашния Севлиево окръг. В 1881 година дойдоха ученици от Кюстендил, Цариград, Дупница, Лом и другаде. През това време целокупна България беше представена в гимназията. Имаше ученици от България, Тракия, Македония, Моравско и Добруджа.“

Тази характеристика на тревенеца Александър п. Симеонов е точна картина за състоянието на ученическия състав в началото на 80-те години съобразно месторождението на гимназистите.

През учебната 1884-1885 година приключва обучението си първият и следосвобожденски випуск. Времето на Съедине-

образуване на ученически доброволчески отряд. На събранieto, състояло се в „Даскал-Цятковото школо“, Стефан Манафов – младши подофицер, учениците Петър Тишков и Иван Хр. Найденов говорят за смисъла на доброволчеството, за значението на Доброволческата чета. За водач на формирания отряд, в който първоначално се записват 47 ученика от IV до VII клас (18-24-годишни момчета), е избран младият учител Стефан Ватев, а за знаменосец – Васил Радойнов. Евтим Китанчев – брат на учителя Трайко Китанчев, се явява с военна тръба за подаване на сигнали. Четата е разделена на три звезда, разпределени под командата на Стефан Манафов, младши подофицер Драган Божинов и бившия юнкер Младен Касабов.

ДОБРОВОЛЧЕСКАТА УЧЕНИЧЕСКА ГАБРОВСКА ЧЕТА ТРЪГВА НА 10 СЕПТЕМВРИ СЛЕДОБЕД,

изпратена особено емоционално от гражданство-